

Urpolan luonnonsuojelualan käyttö- ja hoitosuunnitelma 2018-2028

Hyväksytty Mikkelin seudun ympäristölautakunnassa 8.6.2017 (§ 64)

Hyväksytty Mikkelin kaupunginhallituksessa 5.2.2018 (§ 63)

Hyväksytty Etelä-Savon Ely-keskuksen päätöksellä 3.5.2018 (ESAELY/616/2016)

Jatkoaika (2026-2028) hyväksytty Mikkelin kaupungin metsätalousinsinöörin päätöksellä 25.6.2026 (§)

Jatkoaika (2026-2028) hyväksytty Lupa- ja valvontaviraston päätöksellä...

Urpolan luonnonsuojelualan käyttö- ja hoitosuunnitelma 2017-2025 (jatkettu vuoden 2028 loppuun saakka)

1. Johdanto

Urpolan luonnonsuojelualue sijaitsee lähellä Mikkelin keskustaa Kattilanlahden ja Pitkäjärven välisellä alueella, muodostaen vihreän Urpolanjokilaaksoa myötäilevän keitaan Urpolan ja Kattilansillan asuinalueiden välille. Urpolanjoen luonnonsuojelualue on perustettu kahdella erillisellä Mikkelin lääninhallituksen antamalla rauhoituspäätöksellä vuosina 1981 ja 1988. Rauhoituspäätösten perusteena on ollut puoluonnon ja sitä reunustavan lehtokasvillisuuden sekä maiseman suojeleminen. Luonnonsuojelualueen läheisyydessä sijaitsee Urpolan luontokeskus, joka on toiminut vuodesta 2019 alkaen myös Saimaa Geopark opastuskeskuksena. Luonto- ja opastuskeskus hyödyntää luonnonsuojelualuetta ympäristökasvatus- ja opastustoiminnassaan. Urpolan luontokeskuksen ja Saimaa Geopark opastuskeskuksen kävijämäärät ovat viime vuosien aikana kasvaneet. Toukokuussa keskuksessa vierailee erityisesti päiväkotij- ja koululaisryhmiä, muulle yleisölle luontokeskus avautuu yleensä kesäkuussa. Alueen virkistyskäyttö on läheisen asutuksen vuoksi muutenkin runsasta.

Luonnonsuojelualan käyttöä säätelee luonnonsuojelulaki ja luonnonsuojelulakia valvovana viranomaisena toimii Lupa- ja valvontavirasto. Kansallispuistolle laaditaan aina luonnonsuojelulain mukainen hoito- ja käyttösuunnitelma. Muille luonnonsuojelualueille käyttö- ja hoitosuunnitelma laaditaan tarpeen mukaan. Käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen saattaa tulla kysymykseen kohteissa, joilla virkistyskäyttö on runsasta, tai jos alueella on tarpeen tehdä ennallistamistoimia suojelupäätöksen perusteena olevien luontoarvojen säilyttämiseksi. Urpolanjoen luonnonsuojelualan käyttö- ja hoitosuunnitelma on laadittu alueelle kohdistuvan runsaan virkistyskäytön, alueen asukkaiden esittämien alueen hoitoa koskevien toiveiden ja lehtokasvillisuuden säilymistä turvaavien ennallistamistoimenpiteiden määrittämisen vuoksi.

Urpolan luonnonsuojelualueelle on aiemmin laadittu käyttö- ja hoitosuunnitelma vuosille 2005-2014, jonka Etelä-Savon ympäristökeskus hyväksyi 13.5.2005. Hoitosuunnitelma hyväksyttiin Mikkelin ympäristölautakunnassa 3.6.2004 ja Mikkelin kaupunginhallituksessa 11.10. ja 20.12.2004. Hoitosuunnitelma laadittiin tuolloinkin maanomistajan edustajan, Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen, toimesta ja käyttö- ja

hoitosuunnitelmasta pyydettiin laajasti lausuntoja ennen hyväksymismenettelyä.

Vuosille 2005-2014 laaditun käyttö- ja hoitosuunnitelman keskeisenä tavoitteena oli turvata alueen luonto- ja maisema-arvojen säilyminen, hahmotella keskeiset luonnonsuojelun kehittämissä päälinjat sekä jakaa vastuut niin, että suojelun rauhoitusmääräysten ja käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaiset toimenpiteet voidaan jatkossa tehdä kaupungin ympäristösuojeluviranomaisen ohjeiden ja päätösten mukaisesti. Vuoteen 2025 ulottuvan Urpolan luonnonsuojelun käyttö- ja hoitosuunnitelman päivittäminen aloitettiin vuonna 2015. Käyttö- ja hoitosuunnitelma hyväksyttiin Mikkelin kaupunginhallituksessa 5.2.2018 (§ 63) ja Etelä-Savon ely-keskus hyväksyi käyttö- ja hoitosuunnitelman 3.5.2018 (ESAELY/616/2016). Vuonna 2018 hyväksytyyn käyttö- ja hoitosuunnitelman voimassa oloa jatketaan vuoden 2028 loppuun saakka.

2. Rauhoituspäätökset ja luonnonsuojelun rajaukset

Mikkelin lääninhallitus on antanut 17.2.1981 päätöksen Urpolanjoen rauhoittamiseksi luonnonsuojelun alueeksi luonnonsuojelulain nojalla. Päätös koskee Urpolanjoen jokiuomaa rantapenkereineen Urpolanlammen ja Ristiinantien välisellä alueella ja jokiuoman pohjoispuolella olevaa rantapengertä Urpolanlammen ja Pitkäjärven välisellä alueella. Urpolanlammen ja Pitkäjärven välisen jokiuoman eteläranta rauhoitettiin erillisillä Mikkelin lääninhallituksen antamalla rauhoituspäätöksellä 26.1.1988. Alueen rauhoittamisella on katsottu olevan huomattavaa yleistä etua.

Rauhoituspäätösten mukaan alueella on kielletty

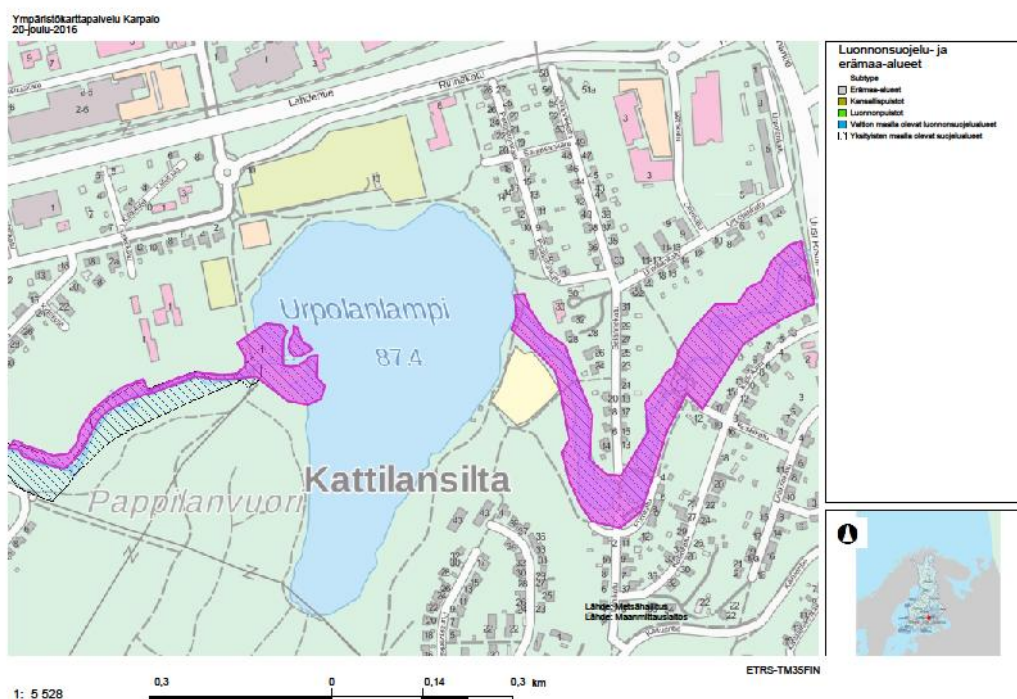
- roskaaminen,
- ojien kaivaminen, vesien perkaaminen ja patoaminen, sekä kaikenlainen muu maa- ja kallioperän vahingoittaminen ja sen ainesten ottaminen,
- metsänkaato,
- rakennusten, laitteiden ja teiden rakentaminen,
- samoin kaikenlainen muu toiminta, joka saattaa muuttaa alueen maisemakuvaa tai vaikuttaa epäedullisesti kasvillisuuden tai eläimistön säilymiseen.

Edellä olevien säännösten estämättä alueella saadaan ylläpitää ja kunnostaa siellä olevia johtoja ja laitteita, polkuja ja kevyen liikenteen väyliä sekä rakentaa biologian opetusta varten tarvittavia luontopolkuja ja kalanviljelylaitoksen toiminnan edellyttämiä rakennuksia ja laitteita.

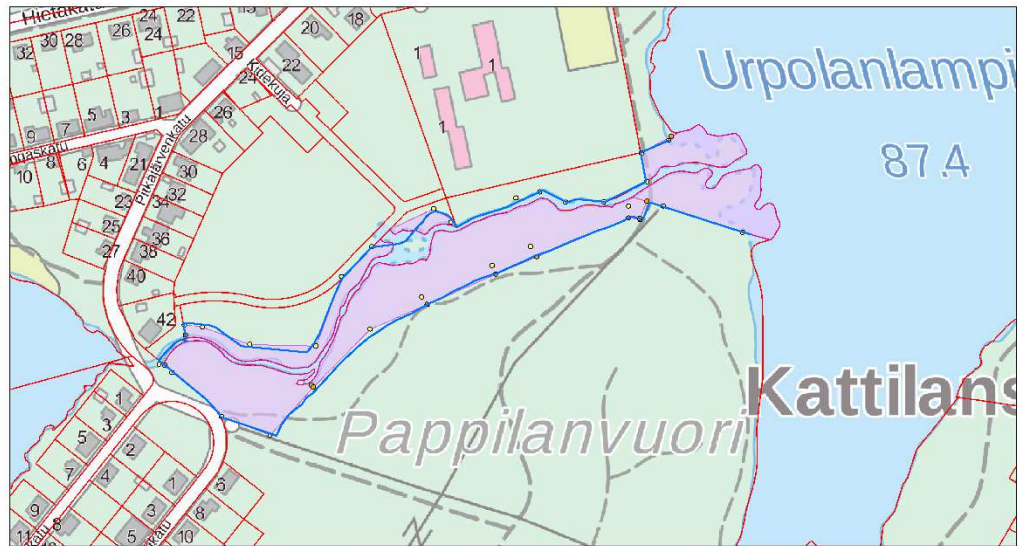
Urpolan luonnonsuojelualan rajaukset on esitetty kuvassa 1 olevassa kartassa. Rajaukset tarkastettiin syksyllä 2016. Samalla maastoon asennettiin uusia luonnonsuojelualan merkkipaaluja hävinneiden tilalle ja sijoitettiin kokonaan uusia merkkipaaluja alueille, joissa luonnonsuojelualan rajan sijainnista on ollut epäselvyyttä.

Taulukko 1. Perustiedot Urpolan luonnonsuojelualueesta.

Ls-alueen nimi	Koodi ympäristöhallinnon tietojärjestelmässä	Rauhoituspäivämäärä	Rauhoituksen hakija
Urpolanjokilaakson luonnonsuojelualue 1	YSA062037	17.2.1981	Mikkelin kaupunki
Urpolanjokilaakson luonnonsuojelualue 2	YSA062750	26.1.1988	Mikkelin kaupunki

Kuva 1. Urpolan luonnonsuojelualan rajaus ympäristöhallinnon karttajärjestelmässä (Karpalo). (Luonnonsuojelualue 1 = pinkki rajaus, luonnonsuojelualue 2 = sininen rasterikuviointi)

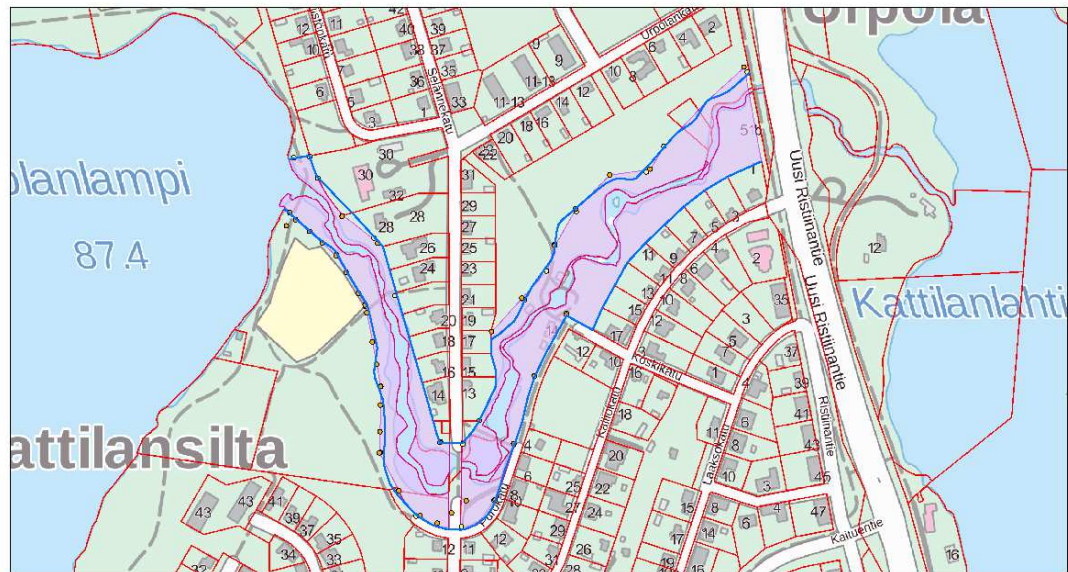
Etelä-Savon ELY ympäristö ja luonnonvarat/ 12.12.2016

Urpolan Isalueen länsiosa, tark.rajaus 12.12.2016 (kartta 6)

- Urpola_Isalue_viiva_päättökartat
- Paalien_uudet_paikat_kaupmittaus_2016
- LsPaalu_ELYn_mittaus_2004
- Tarkistettu_rajaus_joulukuun2016
- INSPIRE IKINTEISTO.GEO.KiinteistoAlue

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN 0 0,025 0,05 0,1 0,15 0,2 Kilometriä

Kuva 2. Luonnonsojelualueen länsiosa, rajausten tarkistaminen vuonna 2016 (kartta: Jukka Välijoki).

Etelä-Savon ELY ympäristö ja luonnonvarat/ 12.12.2016

Urpolan Isalueen itäosa, tark.rajaus 12.12.2016 (kartta2)

- Urpola_Isalue_viiva_päättökartat
- Paalien_uudet_paikat_kaupmittaus_2016
- LsPaalu_ELYn_mittaus_2004
- Tarkistettu_rajaus_joulukuun2016
- INSPIRE IKINTEISTO.GEO.KiinteistoAlue

Koordinaattijärjestelmä: EUREF FIN TM35FIN 0 0,03 0,06 0,12 0,18 0,24 Kilometriä

Kuva 3. Luonnonsojelualueen itäosa, rajausten tarkistaminen vuonna 2016 (kartta: Jukka Välijoki).

3. Urpolan luonnonsuojelun käyttö- ja hoitosuunnitelman päivittäminen

2.2 Tavoitteet

Urpolan luonnonsuojelun käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteet ovat:

1. Täsmentää luonnonsuojelun suojellisia tavoitteita ja rauhoitusmääräyksiä siten, että keskeisten suojelun taustalla olevien luonto- ja maisema-arvojen säilyminen voidaan turvata.
2. Määrittää ne luonnonsuojelun osat, joiden hoidossa kulttuurileimaisuus otetaan huomioon, sekä määrittää se hoidon taso, jota kulttuurileimaisilla alueilla voidaan toteuttaa luontoarvoja vaarantamatta.
3. Määrittää luonnonsuojelun täysin luonnontilaisena säilytettävät osat sekä osat, joille kohdistetaan ennallistavia toimia lehtokasvillisuuden säilymistä turvaamiseksi, sekä määrittää käytettävät ennallistamistoimet.
4. Määrittää luonnonsuojelun suojavyöhykkeen, jonka sisällä kasvillisuus tulee säilyttää luonnontilaisena.
5. Jakaa vastuut niin, että rauhoitusmääräysten ja käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaiset pienimuotoiset toimenpiteet voidaan tehdä Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen ohjeiden ja päätösten mukaisesti. Pienimuotoisilla toimenpiteillä tarkoitetaan yksittäisten turvallisuutta vaarantavien puiden poistoa kulkuväylien läheisyydestä, roskia ja kariketta patoavien puiden poistoa jokiuomasta ja vieraslajien poistoa luonnonsuojelun alueelta. Kokonaisia käyttö- ja hoitosuunnitelmissa esitettyjen hoidettavien alueita koskevat tarkemmat hoitosuunnitelmat on hyväksyttävä luonnonsuojelulakia valvovalla viranomaisella ennen hoitotoimiin ryhtymistä.
6. Ylläpitää ja kehittää Urpolan luontokeskuksen toimintaa osana Urpolan luonnonsuojelun käyttö- ja hoitosuunnitelman toteuttamista.

OHJAUSVASTUUT

Yksittäisten turvallisuutta vaarantavien puiden poisto kulkuväylien ja tonttien rajojen tuntumasta luonnonsuojelun alueella voidaan tehdä Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen ohjeiden ja päätösten mukaisesti niin, että toimenpiteestä on tehtävä ilmoitus luonnonsuojelulakia valvovalle viranomaiselle kaksi viikkoa ennen toimenpidettä. Kulkuväylällä tarkoitetaan käyttö- ja hoitosuunnitelman liitteessä 4 esitettyä luontopolkua, kevyen liikenteen väyliä ja ulkoilupolkua.

Käyttö- ja hoitosuunnitelmissa esitettyjä hoidettavia ja ennallistettavia alueita koskevista toimenpiteistä on pyydetty lausunto luonnonsuojelulakia valvovalta viranomaiselta ennen hoitotoimiin ryhtymistä.

2.2 Kuulemis- ja hyväksymismenettely

Yksityisten omistamien luonnonsuojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelua tehdään maanomistajien, ELY-keskuksen ja Metsähallituksen yhteistyönä. Alueen käyttäjiä kuullaan suunnitelmien valmistelussa. Urpolanjoen luonnonsuojelualueen käyttö- ja hoitosuunnitelman päivittäminen aloitettiin Mikkelin kaupungin, Etelä-Savon Ely-keskuksen ja Metsähallituksen edustajien yhteisessä palaverissa 11.4.2015. Palaveriin liittyi maastokäynti Urpolanjoen ls-alueella. Ympäristöpalvelujen edustaja oli kuuntelemassa / keskustelemassa asukkaiden näkemyksistä Urpolan luonnonsuojelualueen hoidosta Urpolaseuran järjestämällä kyläpäivillä Urpolassa 7.5.2015. Lisäksi Ympäristöpalvelujen, Ely-keskuksen ja Metsähallituksen edustajat tekivät alueelle maastokatselmuksen 10.11.2015 yhdessä asukkaiden edustajien kanssa. Katselmuksella kierrettiin keskeisimmät virkistyskäytön kohteena olevat alueet, ja osapuolet vaihtoivat näkemyksiään alueen hoidon tasosta. Asukkaiden toiveet alueen hoidon tason kohentamisesta kohdistuivat erityisesti Urpolan aarimaan ja Selännekadun päässä olevan kevyen liikenteen sillan ympäristöön ja aarimaan ja ls-alueen väliselle alueelle.

Luonnos Urpolan luonnonsuojelualueen käyttö- ja hoitosuunnitelmasta käsiteltiin Mikkelin seudun ympäristölautakunnassa 15.6.2016 (§ 55), minkä jälkeen luonnos asetettiin julkisesti nähtäville. Luonnos oli nähtävillä 20.6.-31.8.2015 välisen ajan. Luonnoksesta pyydettiin ja saatiin lausunnot Etelä-Savon Ely-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat vastuualueelta, Suur-Savon luonnonsuojeluyhdistykseltä, Urpola-seuralta ja Metsähallitukselta. Mikkelin kaupungin metsätoimen ja kaupunkiympäristöyksikön kanssa järjestettiin palaveri, jossa keskusteltiin käyttö- ja hoitosuunnitelman luonnoksesta ja käytiin läpi luonnoksessa esitettyjen hoidettavien alueiden rajaukset ja hoitotoimenpiteet. Päivitetty käyttö- ja hoitosuunnitelma on hyväksytty Mikkelin seudun ympäristölautakunnassa 8.6.2017 (§ 64), Mikkelin kaupunginhallituksessa 5.2.2018 (§ 63). Etelä-Savon Ely-keskus on hyväksynyt suunnitelman 3.5.2018. Suunnitelman voimassaoloa esitetään jatkettavaksi vuoden 2028 loppuun saakka.

4. Urpolan luonnonsuojelualueen erityispiirteet

4.1 Yleistä

Urpolan luonnonsuojelualueen luontoarvoja on luonnehdittu monipuolisiksi mutta ei poikkeukselliseksi. Puronvarsilehto sinällään on arvokas lehtokasvillisuuden ja lehtokasvillisuudesta riippuvaisten eliölajien elinympäristö.

Lehtometsien määrä Suomessa on vähentynyt ja jäljellä olevia lehtoja on pyritty suojelemaan mm. lehtojensuojeluohjelmalla, METSO-ohjelmalla ja huomioimalla lehdot metsälaissa erityisen tärkeinä elinympäristöinä. METSO-ohjelman tavoitteena on lisätä metsien monimuotoisuutta suojelemalla luonnonarvoiltaan monipuolisia ja eliölajien elinympäristöinä erityisen arvokkaita metsäluonnon kohteita. Urpolanjoki puolestaan on arvokas taimenen lisääntymisjoki, jolle joenvarren rehevällä kasvillisuudella on oma merkityksensä.

Kattava kasvillisuus- ja linnustoselvitys alueelta on tehty viimeksi vuonna 2006. Alueella tavataan monia harvinaistuneita lehtojen kasvilajeja sekä vähälukuisina esiintyviä lintulajeja. Urpolanjokilaaksossa on havaittu myös luontodirektiivin liitteen IV (a) lajeja. Geologisena muodostuma Urpolanjokilaakso myllyltä Ristiinantienhen saakka on maisemallisesti omalaatuinen jääkauden aikana syntynyt kanjoni.

4.2 Kasvillisuus

Vuoden 1988 rauhoituspäätöksessä on esitetty yleiskuvaus Urpolan jokilaakson kasvillisuudesta. Kuvauksessa mainitaan tavanomaisia kulttuurivaikutteisen lehtomaisen metsän kasvilajeja. Vuonna 2006 tehdyssä kasvillisuus- ja linnustoselvityksessä luonnonsuojelun alueen länsiosan (Urpolanlampi-Pitkäjärvi välinen alue) kasvillisuutta kuvataan pääosin käenkaali-oravanmarjatyyppin lehdoksi ja paikoin saniaislehdoksi ja lehtokorveksi. Puusto on varttuvaa koivu-, tervaleppä- ja harmaaleppäsekametsää, jossa kuusen määrä vaihtelee. Urpolanlammen ja Ristiinantien välisellä alueella on enemmän kulttuurivaikutusta koska luonnonsuojelun alue rajoittuu pihapiireihin ja viljelyalasta-alueeseen. Puustossa valtalajina ovat harmaaleppä, koivu ja tuomi. Oman leimansa alueelle antavat muutama järeä mänty. Joenrannan kasvillisuus on pääosin suurruoholehtoa tai saniaislehtoa, joenrannasta ylöspäin mentäessä joko tuoretta lehtoa tai käenkaali-mustikkatyyppin tuoretta kangasta.

Kuva 4. Urpolan luonnonsuojelualueen metsät edustavat suurelta osin tuoretta lehtoa ja käenkaali-mustikkatyypin tuoretta kangasta.

4.3 Eläimistö

Urpolanjokilaaksossa on havaittu useita luontodirektiivin liitteen IV (a) eläinlajeja. Näitä ovat lepakot, liito-orava ja sauikko. Liitteen IV (a) eläinlajeja koskevat Euroopan yhteisön luontodirektiivin lajisuojelun erityissäädökset. Nämä säädökset on pantu täytäntöön luonnonsuojelulain 49 §:ssä, jonka mukaan luontodirektiivin liitteessä IV(a) tarkoitettujen eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty (Luonnonsuojelulaki 553/2004).

Kattavampi linnustoselvitys Urpolan luonnonsuojelualueelta on tehty vuonna 2006. Alueen linnusto on tyypillistä sekametsien ja lehtimetsien lajistoa. Lisäksi lajistoon kuuluu muutamia lähijärvien vesilintulajeja. Huomionarvoisia selvityksessä havaittuja lintuja olivat rantalehtojen ja rehevien lehtimetsien vähälukuinen mustapääkerttu sekä vaarantuneeksi luokiteltu pikkutikka. Yölaulajista alueella on tavattu viitakerttunen ja satakieli. Urpolanjoessa talvehtii koskikara, joka tarvitsee talvella joessa rauhallisia ruokailualueita.

Linnustoselvitykseen on lisätty suositus pikkutikan elinolosuhteiden turvaamisesta: Pieni ja hentonokkainen pikkutikka tarvitsee pesimäpiirissään lahopökkelöitä ruoan etsimiseen ja pesäkolon kovertamiseen, joten pikkutikan säilyminen Urpolanjokilaaksossa edellyttää lahopuujuatkumon säilyttämistä.

4.4 Kalasto ja jokiluonto

Urpolanjoella on tehty sähkökoekalastuksia neljällä koealalla useina vuosina. Noin 50 m myllyltä alavirtaan sijaitsevalta koealalta saatiin 8 taimenta ja 4 rapua vuonna 2007 ja vuonna 2002 peräti 25 taimenta ja 11 rapua koko pyynnin tuloksena. Samalla alueella on nähty myös suurempia taimenia. Vuonna 2013 käynnistyneessä kaupunkikalastushankkeessa arvioitiin, että Urpolanjoki on hankkeessa kartoitetuista Saimaaseen laskevista uomista vedenlaadultaan virtakutuisten kalojen kannalta paras. Valitettavasti joulukuussa 2015 tapahtuneen putkirikon seurauksena parhaalle poikastuotantoalueelle valui runsaasti rinteestä irronneita maa-aineksia, jotka todennäköisesti hautasi alleen syksyllä kutuneen taimenen kudun.

Urpolanjoesta on tutkittu myös pohjaeläimistöä, jolla on tärkeä merkitys mm. taimenen ravintona. Syksyllä 2014 suoritetussa pohjaeläintutkimuksessa ei löytynyt uhanalaisia selkärangattomia. On kuitenkin mahdollista, että EU:n luontodirektiivin liitteen IV(a) laji kirjojokikorento (*O. cecilia*) esiintyisi Urpolanjoella. Kirjojokikorentoa on tavattu Hanhijoessa, Rokkalanjoessa ja Sirkkapurossa mutta vain Rokkalanjoesta on havaintoja kirjojokikorenon toukista.

Urpolanjoessa tavattavat jokirapu ja taimen viihtyvät parhaiten viileässä ja happirikkaassa vedessä, jossa on näiden edellytysten lisäksi tarjolla riittävästi suojapaikkoja. Karkean ja runsaasti rakoja sisältävän kivikon ohella koskimaiselle alueelle kaatuneet puut tarjoavat parhaimmillaan näitä suojapaikkoja, ja suuremmat koskipuut lisäksi padottavat vettä mahdollistaen suurempikokoisille kaloille riittävää vesisyvyyttä, jota Urpolanjoen kaltaisessa pienjoessa muuten on niukasti tarjolla. Pohjois-Amerikassa ja Skandinavian maissa tehtyjen tutkimusten mukaan lehtikarikkeen kertymisen estämisen on todettu voimakkaasti heikentävän koko jokieliöstön tuotantoa hajottajista petoihin. Virtavesikalojen ravinnosta Urpolanjoen kaltaisissa pienvirroista yli 90 % on peräisin joen pohjaeliöstöstä sekä rantapuista kesäisin tippuvista hyönteisistä; ensiksi mainituista karkeasti ottaen yli puolet elävät jokeen syksyisin kulkeutuvan lehtikarikkeen ja sen prosessoitumistuotteiden varassa. Joen rantametsillä on näin ollen elintärkeä merkitys taimenille, muille virtavesikaloille, ravuille ja niiden ravintoeläimille. Lisäksi isokokoinen puusto viilentää haitallisen korkeita kesälämpötiloja ja tarjoaa jokeen päätyvän karikkeen muodossa ravinnon koko ekosysteemille. Taimenille haitallisen korkeita lämpötiloja ovat kaikki yli 20 asteen lämpötilat.

Vuonna 2022 toteutettiin Urpolanjoen kalataloudellinen kunnostus poistamalla Urpolanjoesta myllyn kohdalla oleva pato sekä ylempänä oleva pohjapato.

Kuva 5. Urpolanjoen vedenlaatu on virtakutuiselle taimenelle riittävän hyvä.

4.5 Alueen geologia

Jokilaakson alueella pohjamoreeni on jääkauden sulamisvaiheessa peittynyt paksusti hietaan. Pitkäjärvi ja Urpolanlampi muotoutuivat jääkauden jälkeisen jääjärven pienentyessä maan kohoamisen ja todennäköisesti myös virtaamien takia. Maaston laskeutuminen Saimaan suuntaan sai aikaan laskujoen Pitkäjärvestä Urpolanlampeen ja Urpolanlammesta Saimaaseen. Korkeuserot ovat olleet sen verran suuret ja hietaa niin helppo kuluttaa, että joki on alkuvaiheessa uurtanut itselleen kurumaista laaksoa vauhdilla. Tätä nykyä näkyvillä on myös pohjamoreenikiviä, eikä kulutus enää ole niin nopeaa. Joessa kuitenkin näkyy selvästi sen ulkoreunalta kuluttava, sisäreunaan kasaava ja lopulta oikaiseva luonne.

4.6 Urpolan luonnonsuojelualueen merkitys osana kaupungin viheralueverkostoa

Mikkelin kantakaupungin osayleiskaavatyötä varten Mikkelin tilasi vuonna 2014 erillisen selvityksen kaupungin ekosysteemipalveluista (Sitowise Oy). Ekosysteemipalveluilla tarkoitetaan erilaisia luonnon prosessien tarkoittamia hyötyjä. Raportissa on kuvattu kantakaupungin viherrakenne ja tärkeät ekologiset yhteydet. Ekologiset yhteydet muodostavat yhdessä luonnon ydinalueiden kanssa ekologisen verkoston, joka edistää luonnon monimuotoisuutta, ylläpitää ekosysteemien toimintaa ja on tärkeä erityisesti

Suomen alkuperäisille metsäisissä elinympäristöissä viihtyville lajeille. Urpolan luonnonsuojelualue muodostaa tärkeän ekologisen yhteyden ja samalla liito-oravan elinalueiden välisen yhteyden Kaihunlahden ja Urpolan ja Karilan metsien välille.

4.7 Urpolan luontokeskus

Urpolan luontokeskus on perustettu vuonna 1991. Luontokeskukseen kootaan vuosittain vaihtuva luontoaiheinen näyttely, joka on yleisölle avoinna toukokuun alusta elokuun loppuun. Vuodesta 2019 lähtien Urpolan luontokeskus on toiminut myös Saimaa Geopark opastuskeskuksena. Luontokeskuksen ja opastuskeskuksen sijainti Urpolan luonnonsuojelualueen vieressä mahdollistaa opastetut retket luonnonsuojelualueelle Urpolan luontokeskukseen ja Saimaa Geopark opastuskeskukseen tutustumisen yhteydessä. Luontokeskus on vakiinnuttanut asemansa mikkeliäisten koulujen ja päiväkotien retkikohteena etenkin keväisin. Kävijöistä suurin osa on erityisesti keväällä vierailevia päiväkotijä ja koululaisryhmiä. Kesäisin Urpolan luontokeskuksessa pidetään luontokerhoa ja järjestetään myös muita tapahtumia.

Kuva 6. Urpolan luontokeskus toimii myös Saimaa Geopark keskuksena.

5. Urpolan luonnonsuojelun käyttö- ja hoitosuunnitelma vuosille 2017-2028

5.1 Luonnonsuojelun hoidon yleiset periaatteet

Urpolan luonnonsuojelun hoidon tavoitteena on turvata ne alueen ominaispiirteet, jotka ovat olleet luonnonsuojelun perustamisen perusteina. Keskeisiä perusteita luonnonsuojelun perustamiselle ovat olleet lehtomainen kasvillisuus ja puoluonto. Uusimmassa hoitosuunnitelmassa pääpaino on sellaisissa toiminnoissa, joiden avulla voidaan turvata puronvarren lehtomaisen kasvillisuuden ja ehjän maisemakuvan säilyminen. Lisäksi hoito- ja käyttösuunnitelmassa huomioidaan alueen virkistyskäytön ja luonnonsuojelun yhteensovittaminen.

Urpolan luonnonsuojelun viimeisin käyttö- ja hoitosuunnitelma on laadittu vuosille 2017-2025. Vuoteen 2025 saakka ulottuvan käyttö- ja hoitosuunnitelman voimassaoloa jatketaan vuoden 2028 loppuun saakka. Yksityiskohtainen hoitosuunnitelma on laadittu kartassa (liitteet 2 ja 3) erikseen määritellyille alueille, muilta osin noudatetaan luonnonsuojelun hoidon yleisiä periaatteita. Muille kuin tässä käyttö- ja hoitosuunnitelmassa erikseen määritellyille alueille ei kohdisteta mitään hoitotoimia lukuun ottamatta kulkuväyliä ja jokiuomaa, joiden osalta vähäiset avoimia kulkuväyliä ja vesiuomaa ylläpitävät hoitotoimet ovat mahdollisia.

5.2 Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa määritellyt alueet ja suojavyöhyke

Hoidon tavoitteet ja alueelle kohdistettavat hoitotoimet on määritelty eri tavoin luonnonmukaisesti hoidettaville alueille, kulttuurivaikutteisille alueille ja jokiuomalle. Luonnonsuojelun välittömässä läheisyydessä olevilla alueille on vaikutusta luonnonsuojelun alueeseen. Tällaisista luonnonsuojelun alueeseen liittyvistä mutta Is-alueen ulkopuolella olevista alueille on erikseen nostettu esille muutamia niittykohteita, joille on olemassa erillinen Infra- ja viheraluepalvelut -yksikössä laadittu hoitosuunnitelma. Näitä niittykohteita tulee hoitaa siten, että ne tukevat luonnonsuojelun luontoarvojen ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä alueella. Tarvittaessa hoitotoimia tulee tehostaa. Kohteiden sijainti on kuvattu käyttö- ja hoitosuunnitelman liitteenä 2 olevassa kartassa.

Luonnonsuojelualue sisältää kapean kaistaleen Urpolanjoen ranta-alueetta. Tämän vuoksi kaikilla toimilla, joita tehdään luonnonsuojelualan rajan tuntumassa, on vaikutusta myös luonnonsuojelualan kasvillisuuteen ja pienilmastoon. Maaperän muokkaus ja kasvillisuuden poisto ls-alueen rajan välittömässä läheisyydessä luovat väylän vieraslajien (esim. jättipalsami ja isokierto) leviämiseksi luonnonsuojelualueelle kuten on tapahtunut Urpolan aarimaan kohdalla. Samoin varjostavan puuston poisto ls-alueen rajan tuntumassa vaikuttaa valaistusolosuhteisiin myös luonnonsuojelualueella ja muuttaa alueen pienilmastoa. Tämän vuoksi luonnonsuojelualueelle on tarpeen määritellä suoja-alue, jonka sisäpuolella kasvillisuutta ja maaperään muuttavia toimia ei saa tehdä ilman erillistä lupaa. Luvan myöntää Mikkelin seudun ympäristöpalvelut. Suojavyöhyke ei koske omakotikiinteistöjen tontteja eikä Urpolan kartanon ja luontokeskuksen kohdalla joen pohjoisrannalla sijaitsevia kulttuurivaikutteisia alueita.

LUONNONSUOJELUALUEEN SUOJA-ALUE

Luonnonsuojelualan suoja-alue on 10 metriä. 10 metriä lähempänä luonnonsuojelualan rajaa ei saa tehdä kasvillisuuden raivausta eikä maaperän muokkausta ilman erillistä lupaa. Suoja-alue ei koske kulttuurivaikutteisia alueita.

5.3 Luonnonsuojelualan kulkuväylät ja rakenteet

Luonnonsuojelualueella ylläpidettävät kulkuväylät ja rakenteet on kuvattu kattavasti vuonna 2005 hyväksytyssä Urpolan käyttö- ja hoitosuunnitelmassa. Näiden osalta ei ole tapahtunut muutosta. Kulkuväylät pidetään avoimina, ja kulkuväylien läheisyydessä olevat turvallisuusriskin muodostavat kaatumisvaarassa olevat puut voidaan kaataa. Pääsääntöisesti kaadetut puut, erityisesti lehtipuut, jätetään lahopuiksi luonnonsuojelualueelle ja maisemoidaan siten, että sahattuja pölkkyjä ja risukasoja ei jätetä polun välittömään läheisyyteen. Koska puusto on lehtipuuvältaista ja osittain huonokuntoista, on oletettavaa, että runsaslumisten talvien ja myrskyjen jälkeen kulkuväyliltä ja niiden välittömästä läheisyydestä joudutaan raivaamaan ajoittain useampiakin runkoja. Luonnonsuojelualue on paikoin hyvin kapea, joten suuremmalle määrälle sahattuja runkopölkkyjä ja risuja ei aina löydy luontevaa maisemointipaikkaa (kuva 7). Tällaisissa tapauksissa

voidaan poistettavaa puuta ja risuja myös kuljettaa pois ls-alueelta. Asiasta on sovittava aina erikseen Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden kanssa.

Kuva 7. Paikoin polkujen reunoiksi on kasaantunut paljon risuja, kun polulle kaatuneita puita on poistettu eikä risuja ole kuljetettu alueelta pois.

Luonnonsuojelualueella ylläpidettäviin rakenteisiin ei ole tullut muutoksia aiempaan käyttö- ja hoitosuunnitelmaan nähden. Rakenteita (sillat, alueen opastetaulut) on uusittu vuosina 2005-2023. Luontopolun luontotaulut ja opasteet on uusittu vuonna 2017. Myllyn kohdalla oleva silta ja nuotiopaikan rakenteet on uusittu vuonna 2023. Rikkoutuneita rakenteita korjataan tarvittaessa.

Kuva 8. Luontopolun rakenteisiin kuuluu mm. siltoja ja opastetauluja.

Kuva 9. Luontopolun varrella oleva nuotiopaikka kuvattuna vuonna 2016.

Luonnonsuojelualueella olevien ja luonnonsuojelualueen reitistöön liittyvien rakenteiden sijainti on esitetty liitteenä 4 olevassa kartassa. Aarimaalle menevä kevyenliikenteen silta on erittäin huonossa kunnossa ja pikaisessa uusimistarpeessa. Silta ei kuulu ls-alueen rakenteisiin vaan on osa kaupungin ylläpitämää kevyenliikenteen verkostoa. Urpolanlammen ja Pitkäjärven välisellä alueella joen yli on rakennettu Mikael-koulun kohdalla

kevytrakenteinen puusilta. Tämä puusilta ei myöskään kuulu luonnonsuojelualueella Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen toimesta ylläpidettäviin rakenteisiin.

Kuva 10. Luontopolun opastetaulut on uusittu vuonna 2017. Taulut on kuvittanut Marjaana Kovanen.

Taulukko 2. Luonnonsuojelualueella ylläpidettävät rakenteet ja ylläpidon vastuutaho.

Rakenteen numero liitteen 4 kartassa	Rakenteen kuvaus	Ylläpidon vastuu
1	Lämpökanaalin silta	Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue (ASTO)
2	Myllysilta	ASTO
3	Nuotiopaikka	ASTO
4	Silta	Ympäristöpalvelut
5	Silta	Ympäristöpalvelut
6	Silta	Ympäristöpalvelut
7	Lähteen rakenteet	Ympäristöpalvelut

5.5 Luonnonsuojelualueeseen rajautuvat tontit

Luonnonsuojelualueeseen rajautuu lukuisia tontteja. Suurin osa suoraan luonnonsuojelualueeseen rajautuvista tonteista sijaitsee Kalliokadulla ja Selännekadulla. Osalla tonteista on rakennelmia, jotka on sijoitettu kokonaan tai osittain luonnonsuojelualueen puolelle. Yleisimmin rakennelmat ovat Urpolanjokeen rakennettuja kevyitä laitureita. Suurin osa tonteille rakennetuista ja ls-alueen puolelle ulottuvista rakennelmista on sijainnut alueella kauan, mahdollisesti jo ennen ls-alueen perustamista. Olemassa olevia rakennelmia, esim. laitureita ei tarvitse poistaa mutta uusia ei saa rakentaa eikä olemassa olevia rakennelmia saa laajentaa.

Omatoimisesti luonnonsuojelualueella ei saa tehdä raivauksia oman tontin kohdalla eikä kasvillisuutta saa poistaa tai muuten vaurioittaa. Myöskään puutarhajätettä ei saa viedä luonnonsuojelualueen puolelle eikä muutoinkaan kaupungin yleisille alueille. Mikäli luonnonsuojelualueen puolella on puu tai puita, jotka koetaan olevan turvallisuusuhka tontilla oleskelulle, tulee menettelytavoista sopia luonnonsuojelualuetta valvovan viranomaisen kanssa. Omatoimisesti esim. osittain kaatunutta puuta ei saa poistaa. Luonnonsuojelualue on paikoin hyvin kapea ja tonttien raivaaminen puuttomaksi luonnonsuojelualueen rajaan saakka estää rehevälle joenvarsilehdolle tyypillisen pienilmaston muodostumisen. Erityisesti luonnonsuojelualueen kapeimmilla kohdilla olisi tärkeää jättää luonnonsuojelualueen rajan tuntumaan (ls-alueen ulkopuolelle) puustoa ja tiheimmän kasvillisuuden vyöhyke myös omakotitalotonteille, jotta varjostavia puita ja pensaita vaativa joenvarren pienilmasto säilyisi. Luonnonsuojelualueen suoja-aluetta (10 m) ei kuitenkaan tiukasti sovelleta tontteihin, jotka rajautuvat luonnonsuojelualueeseen.

Kuva 11. Luonnonsuojelueeseen rajautuu useita omakotitalotontteja. Paikoin tonteille tehdyt rakennelmat ulottuvat luonnonsuojelueen puolelle. Samoin useilta tonteilta on tehty Urpolanjoen rantaan laituri.

Kuva 12. Monin paikoin omakotitalojen tontit ulottuvat luonnonsuojelueen rajaan asti.

5.6 Vieraslajien torjunta

Koko Urpolanjoen alue on ollut kauan ihmistoiminnan vaikutuksen piirissä, mikä näkyy alueen kasvillisuudessa. Erityisesti Urpolan kartanon pihamaalle istutettuja pensaita on levinnyt luonnonsuojelualueelle. Runsaimmin pihapiirin pensaita onkin juuri Urpolan kartanon kohdalla luonnonsuojelualueen molemmilla rannoilla (Kuvat 13 ja 14). Vaikka pihapiiristä luonnonsuojelualueen puolelle levinneet lajit rajoittuvat luonnonsuojelualueen niihin osiin, joita tässä käyttö- ja hoitosuunnitelmassa esitetään hoidettavaksi kulttuurivaikutteisina alueina, on pihapiirien karkulaiset kuitenkin syytä poistaa luonnonsuojelualueelta. Näin estetään pihapiirin lajien leviäminen kauemmaksi luonnonsuojelualueella ja turvataan alkuperäisen lehtokasvillisuuden elinolosuhteet.

Kuva 13. Aarimaan vieressä olevalla niityllä kasvaa erityisesti rannan tuntumassa puutarhoista levinnyttä tatarta.

Kuva 14. Luonnonsuojelualueella aarimaan ja Urpolanjoen välisellä alueella kasvaa runsaasti Urpolan kartanon pihapiiristä levinneitä pensaita. Kuvassa näkyvä punavartinen pensas on korallikanukka, jota on levinnyt myös luonnonsuojelualueelle.

Viime vuosina jättipalsami on levinnyt runsaasti taajamissa mutta toistaiseksi lajia on tavattu Urpolan luonnonsuojelualueelta vain vähäisessä määrin. Runsaista jättipalsamiesiintymiä on havaittu Urpolan ulkoilureittien varrella useammassa eri paikassa ja Pitkäjärven alueella erityisesti Kuumavuorenkadun läheisyydessä. Nämä alueet ovat lähellä Urpolan luonnonsuojelualuetta ja luonnonsuojelualueen läheisyydessä tehdyt metsänkäsittelyt kuten myös sellaiset luonnonsuojelualueella tehtävät hoitotoimet, joissa maanpinta rikkoontuu, lisäävät riskiä jättipalsamin leviämiseksi luonnonsuojelualueelle. Toistaiseksi luonnonsuojelualueen ja Urpolan ulkoilureittien välissä oleva tiheä kuusikko on toiminut hyvänä esteenä jättipalsamin leviämiseksi (Kuva 16). Kuusikkoon kohdistuvien hakkuiden ja muiden metsänkäsittelytoimien yhteydessä on syytä arvioida toimien vaikutusta jättipalsamin leviämiskille luonnonsuojelualueen puolelle. Jättipalsami ei juurikaan kolonisoidu olemassa olevan tiheän kasvillisuuden sekaan vaan vaatii menestyäkseen hakkuuaukean tai muun alueen, jolla maanpinta on rikkonainen eikä yhtenäistä kasvipeitettä ole. Tällainen tilanne muodostuu esimerkiksi silloin, kun Urpolanlammen ja Pitkäjärven väliseltä luonnonsuojelualueen osuudelta poistetaan lehtomaista kasvillisuutta varjostavia kuusia. Luonnonsuojelualueen ja Urpolan ulkoilureittien välissä oleva kuusikko tulisikin säilyttää mahdollisimman yhtenäisenä, jotta se toimisi leviämiseen jättipalsamille.

Kuva 14. Jättipalsami leviää helposti hakkuuaukioille ja ajourille erityisesti metsänkäsittelyn yhteydessä (Kuva: Susanna Lahdensalo 2015).

Kuva 15. Urpolan luonnonsuojelun alueen ja Urpolan ulkoilureittien välissä oleva kuusikko Urpolanlammen ja Pitkäjärven välisen osuuden etelärannalla.

6.0 Luonnonsuojelualueeseen liittyvät alueet

Luonnonsuojelun alueen välittömässä läheisyydessä olevilla alueilla on vaikutusta luonnonsuojelun alueeseen. Osa tällaisista luonnonsuojelun alueen välittömässä läheisyydessä Is-alueen ulkopuolella olevista alueista muodostaa kokonaisuuden, joille on laadittu erillinen hoitosuunnitelma. Tällaisia alueita

ovat aarimaan vieressä oleva pelto, ns. Urpolan niitty ja luonnonsuojelualueen ja Urpolankadun välissä oleva metsikkö. Näitä alueita oikein hoitamalla on mahdollista lisätä alueen luontoarvoja ja luonnon monimuotoisuutta. Kohteiden sijainti on kuvattu käyttö- ja hoitosuunnitelman liitteenä 2 olevassa kartassa.

Aarimaan vieressä oleva pelto (kuva 16) sijaitsee aarimaan kaakkoispuolella ja rajautuu lounais- ja luoteispuolella kevyenliikenteen väyliin ja idässä Urpolanjokeen. Tämä nykyisen aarimaan viereinen alue on ollut palstaviljelykäytössä 1980-luvun lopulle saakka, jolloin se jätettiin kesannoksi peruna-ankeroisen takia. Nyt alueella sijaitsee Mikkelin lentoaseman lähestymismajakka aidattuine turva-alueineen. Lähestymissignaalin välittyminen tarvitsee avoimen maaston majakan ympärille ja viime vuosina majakkarakennuksen lähialue on raivattu lentoaseman toimesta. Raivaustähteet on jätetty pellolle. Niitylle laaditun hoitosuunnitelman mukaan pelto pidetään avonaisena ja niitetään kerran vuodessa elokuussa. Niittojätteet kuljetetaan pois alueelta. Pellon rannan puoleisessa päädyssä kasvavat vieraslajit poistetaan. Alueen hoitoluokka muutetaan jatkossa B4 – luokaksi (avoin alue), jolloin se raivattaisiin / niitettäisiin murskaimella 1 krt vuodessa. Ylläpitovastuu on Infra- ja viheraluepalvelut –yksiköllä.

Kuva 16. Urpolanjokeen rajautuva niitty aarimaan vieressä.

Urpolan niitty kuuluu hoitoluokkaan B2 (käyttöniityt), jotka niitetään kerran kesässä, yleensä elokuussa, ja niittojäte kerätään pois. Lisäksi joillakin niityillä tehdään ns. hoito- ja pesäkeniittoa aiemmin kesällä. Tällä estetään mm. lupiinien ja ohdakkeen leviämistä niityille. Alue säilyy jatkossakin hoitoluokassa B2 ja se niitetään 1 kerran kesässä. Tarvittaessa tehdään poimintaniitto esim. lupiinien poistoon. Hoitotoimet tehdään alueurakkaan kuuluvana työnä.

Luonnonsuojelualan ja Urpolankadun välissä oleva metsikkö sijoittuu Urpolankadun varressa olevien tonttien ja luonnonsuojelualan väliin. Puusto on noin 40-vuotiaista sekapuustoa (mänty, koivu, pihta). Yleisilmeeltään alue on enemmän hoidettu kuin luonnontilainen. Pensaskerrosta on niukasti. Luonnonsuojelualan rajan tuntumaan jätetään 10 metrin kaistale, joka säilytetään luonnontilaisena. Muutoin aluetta voidaan hoitaa taajamametsän hoidon periaatteiden mukaisesti.

7.0 Hoitosuunnitelman toimeenpano ja vastuut

Käyttö- ja hoitosuunnitelmaan sisältyvien hoitotoimien aikataulut ja vastuut on kuvattu taulukossa 1. Luonnonsuojelualueella ja luonnonsuojelualueeseen liittyvillä käyttö- ja hoitosuunnitelmassa kuvatuilla alueilla tehdään hoitosuunnitelman mukaisia toimenpiteitä vuosina 2018-2028. Osa toimenpiteistä on jatkuvaluonteisia kuten polkujen ja kulkuväylien ympäristön turvallisuutta vaarantavien puiden poisto ja kulkuväylien rikkoontuneiden tai huonokuntoisten rakenteiden korjaus. Luonnonsuojelualan rajan tuntumassa olevien niittyjen hoito on jatkuvaa, millä tarkoitetaan käytännössä niittoa 1-2 kertaa kesässä.

Taulukko 3. Yhteenveto luonnonsuojelun alueen hoidon vastuista ja aikataulusta.

Alue / kohde	Vastuu kunnostuksesta / hoidosta	Aikataulu
Luonnonsuojelun alueella olevat hoidettavat alueet	Mikkelin seudun ympäristöpalvelut / Metsäpalvelut – yksikkö	2018-2028
Luonnonsuojelun alueen ulkopuolella olevat hoidettavat alueet	Infra- ja viheraluepalvelut - yksikkö	2018-2028, niittyjen osalta hoito jatkuva
Polkujen ja muiden kulkuväylien ympäristö	Mikkelin seudun ympäristöpalvelut / Metsäpalvelut – yksikkö	Tarvittavat hoidot jatkuvasti
Opastaulut ja kyltit	Mikkelin seudun ympäristöpalvelut	Tarvittavat kunnostukset jatkuvasti
Muut rakenteet	Ks. taulukko 1	Tarvittaessa

